

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ'. - φύλ. 25 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 26 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 570

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ. Ἀθηνιώτικες γραφές.
Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Θεατρική κριτική.
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Μιά ἀρσιλόμενη ἀνταπάντηση.
ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ. Μεγαλυγάρια.

ΤΑΚΗΣ ΜΠΑΡΛΑΣ. Ψαλμός.
ΣΓ. ΜΟΡΦΗΣ. Συμφωνία.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ἐνα φιλολογικὸ γράμμα.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Τὸ μεγάλο παιδί.
EDGARD ROE. Τὸ καρδιοχτύπι (τέλος).
ΣΑΙΞΠΗΡ Ὁ Ὀθέλλος (συνέχεια).
Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΔΙ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1.

— Ἄργησε.

— Ὅπου κι ἂν εἶναι θὰ φανῆ.

Σὲ λίγο ἕνα παιδί φάνηκε νὰ κατεδαίνη, σκεδὸ νὰ κατακυλάη, ἀπὸ τὴν κορφὴ τοῦ βράχου ἔπου φύλαγε καραούλι, ριζωμένο πίσω ἀπὸ τὴν πιὸ ἀψηλὴ πέτρα, καὶ νὰ τρέχῃ στὰ τέσσερα σὰ νὰ τὸ κυνηγούσανε, λαχανιασμένο, μὴ λογαριάζοντας ἂν τὰ γυμνά πόδια τοῦ ποῦ προβάλανε κάτω ἀπὸ τὸ σκισμένο πανταλόνι τοῦ, μπορούσανε νὰ σκιστοῦνε πάνω στὰ μυτέρὰ χαλίκια τοῦ δρόμου.

— Φάνηκε, φάνηκε, φώναζε μὲ τὸ στήθος φουσκωμένο ἀπὸ τὴν τρεχάλα, μὲ τὸ πρόσωπο τὸ ἥλιοψημένο, ἀναμμένο, περήφανο γιατί πρῶτο αὐτὸ θάπαιρνε τὰ συχαρήκια πῶς τὸ παπόρι ποῦ τὸ καρτερούσανε ἀνυπόμονα ἐπὶ τέλους φάνηκε, κερδίζοντας γι' ἀμοιρὴ τοῦ κόπου τοῦ τὴν τιμὴ νὰ μῆνι κι αὐτὸ μέσα στὴ δάρκα ποῦ θάφευγε πρῶτη.

Τὸ πλῆθος ποῦζωνε τὸ μουράγιο, σάλεψε ἀνίσυχο.

— Ἐπὶ τέλους!

— Ἐκανε ὁ Θεός.

— Αἱ! ἡ ὥρα ἡ καλή.

Ὁ καπετὰ Γεωργαντῆς μὲ τὸ πλατὺ ἄσπρο ζουναρί πῆδηξε πρῶτος μέσα στὴ μεγάλη δάρκα. Εἶτανε ἡ βάρκα ποῦ θάβγαине νὰ προαπαντήσῃ τὸ παπόρι στάνοιχτά, καὶ ποῦ, σὰ νάνοιθε τὴν ξεχωριστὴ αὐτὴ τιμὴ, γλυκοκουνιάτανε καμαρωτὰ πάνω στὰ γαλήνια πρασινωπὰ νερὰ ποῦ ἀντιφεγγίζανε σὰν καθρέφτης τίς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου ποῦ φλόγιζε τὴ μεσημεριάτικη ἐκείνη ὥρα.

Οἱ βαρκάρηδες ἔλοι φρεσκοξουρισμένοι, μὲ τὰ γιορτινά τους καὶ τὰ πλατεῖα ζουναρία τους, περᾶσανε τὰ κουπιὰ στοὺς σκαρμούς, βάλανε τὴ λαγουδέρα κι ὁ καπετὰ Γεωργαντῆς ὕψωνε τὴ σημαία στὴν πρύμη

τῆς βάρκας ἀπλώνοντας κ' ἕνα χρωματιστὸ ταπέτο στὸν ξόλινο καναπέ. Σὲ λίγο ἡ βάρκα μὲ τοὺς ρυθμικοὺς χτύπους τῶν κουπιῶν πάνω στὰ χλιαρὰ νερὰ ἔβγαине ἀπὸ τὸ λιμάνι, ἐνῶ ὁ καπετὰ Γεωργαντῆς καθισμένος στὴν κουπκιστὴ κρατοῦσε τὴ λαγουδέρα, μὴν ξεχνώντας νὰ πειράζῃ καὶ τὸν Ἀνέστη, τὸ βαρκάρη του. «Ἄντε ἀκαμάτη, τράβα κουπιὸ χορᾶμι τὸ ψωμί νὰ σοῦ γίνῃ». Ἄλλες βάρκες, γιομάτες ἀνθρώπους ἀκολουθοῦσανε, ἡ καθεμιὰ μὲ τὴ σημαία τῆς στὴν πρύμη, γιὰ νὰ χαροῦνε αὐτὲς πρῶτες τὸ θέαμα, νὰπολάψουνε τὴν τιμὴ νὰ σφίξουνε αὐτοὶ πρῶτοι τὸ χέρι τοῦ ἀναμενόμενου.

Ἐκλογὴ βουλευτικὰ στὸ νησί καὶ τὸ παπόρι ἔφερνε τὸν ὑποψήφιο.

— Τί ἀνθρωπος νάναι τάχατες; ρωτᾶει ὁ καπετὰ Λάζαρος μὲ τὸ μαντήλι στὴν ἀμασκάλη, ἕνας θαλασσόλυκος μὲ ἄσπρα μαλλιά ποῦ τώρα ἐσπρωχνε τὰ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ σουλατσάροντας στὸ μουράγιο, παίζοντας τὸ κερμπολόι τοῦ ἢ τραδώντας τὸ ναργιλέ του στὸν καφενέ τοῦ Ροκά.

— Ἐνας καλῶτατις. Δὲν ξέρει πόσα ἔχει, τονὲ πλεροφορεῖ ὁ γείτονας τοῦ ὁ καπετὰ Δημητρός, βάζοντας μιὰ πρέζα ταμπάκο στὴ μύτη του.

Οἱ παπάδες τῆς ἐκκλησίας ποῦ εἶτι γυρίσανε ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο, φτάνουνε σκονισμένοι, ἰδρωμένοι καὶ πηδᾶνε μέσα σὲ μιὰ βάρκα σηκόνοντας ἀψηλὰ τὰ σκοτισμένα ράσσα τους. Ἐχουνε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Δεσπότη ποῦ τοὺς τηλεγράφησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα νάναι στὸ μουράγιο γιὰ νὰ παραλάβουνε τὰ δῶρα ποῦ φέρνει ὁ ὑποψήφιος στὴ χάρη τῆς.

— Τί ἀνθρωπος! Πρῶτη φορὰ ἔρχεται στὴν πατρίδα του καὶ τοῦρχεται κακὸ νὰ βγῆ μὲ τὰ χέρια ἄδεια.

— Τέτοιοι μᾶς χρειάζονται γιὰ βουλευτάδες.

— Τέτοιοι, νὰ πονᾶνε τὸν τόπο τους καὶ νὰ σέβουνται καὶ τὰ θεῖα.

— Ἀλήθεια! οἱ ἄλλοι δὲν πιστεύουνε τίποτα.

Ἐνα ἀλαφρὸ ἀγεράκι ποῦ κάνει νὰ πάρῃ κείνη τὴ

στιγμή σκορπίζει μιάν άνατριχίλα στον καθρέφτη της θάλασσας κ' οι σημαίες που κρέμονται άκούνητες, ζωωμένες, σά λιγοθυμισμένες από το μεσημεριάτικο λισπύρι. άναδεύονται, φρουφρουκιάζουνε λαχταρώντας νάνεμίσουνε λεύτερα στην κορφή των άψηλών καταρτιών . . .

Το παπόρι ζυγόνει. Τώρα φαίνεται σαν ένα άσπρο σημάδι που άφύγει πίσω του ένα μαυρο σύννεφο που άπλώνεται σιγά σιγά έσο να σήση. Το πλήθος ζώνει το στενό μουράγιο και τα παιδιά που άνεδήκανε στο άψηλό κομπανοριό της έκκλησιάζ κρέμονται κολλιμένα στα γλωσσόδια της μεγάλης καμπάνας με τα καμπανέλια της, έτοιμα νάρχίσουνε το καμπάνισμα, άτέλειωτο, μόλις ξανοίξουνε τα μάτια τους καθαρά το παπόρι . . .

— Μή σπρώχνετε μωρέ παιδιά και θα πέσουμε στη θάλασσα, φωνάζει ο γερο Μανώλης πεύκλεισε το μαγαζί του και κατέβηκε από τον άπάνω μαχαλά γιατί έτσι τύπε ή καρδιά του που δέ γνώριζε σφέρο μπρός στην άγάπη.

Άσπρο, χιονάτο, καμαρωτό προβάλλει το παπόρι και γύρο στη σιδερένια καρένα του που χώνεται βαθειά στον κόρφο της θάλασσας φυτρώνουνε, θεριεύουνε τάσπρα κρίνα, άφράτα, περιφρανα, βιστικιά να χαρούνε τη λιγόστιγμη ζωούλα τους. Το άγεράκι που έσο πάει και φορτσάρει τράζει το βαρύν ύπνο των καϊκιών, τα κάνει να κουνιόνται, ναλαφροζυγίζουνα, σά να φοβόνται μή χάσουνε την ίσορροπίσ, πάνω στέ νερό, να γέρνουνε το ένα δίπλα στο άλλο σά να θέλουνε κάτι να κρυφψιθυίσουνε, κάτι να ξεμολογηθεύνε ένώ τα κατάρτια μπλέχουνα σά χέρια άνοιχτά που λαχταρούνε νάγκαλλιαστούνε . . . Τα παιδιά κελλημένα στο γλωσσίδι της καμπάνας πάνω στο άψηλό καμπαναριό, μόλις κρατάνε την άνάσσα τους, ένώ το χέρι τρέμει άνυπόμονο. Οι κοιμισμένοι ήχοι μέσα στα σκληρά σπλάχνα της καμπάνας βιάζουνα να ζυπνήσουνε, να χυμήξουνε δξω όρμητικοί, άκράτητοι, να τρικιμίσουνε τον άγέρα, να διαλαλήσουνε το θρίαμβό τους, να πανηγυρίσουνε τη λιγόζωη ύπαρξή τους . . .

Το παπόρι άσπρο, χιονάτο, σαν κύκνος προβάλλει τώρα το έξυρό άνάστημά του, κ' ή κομψή σιλουέττα του ζουγραφίζεται δξω από το στέμα του λιμανιού . . .

Μιά κανονιά, κι άμέσως κατόπι άλλη, κ' ύστερις άλλη κι άλλη σκορπούνε στη χώρα μέσα σ' ένα σύννεφο άσπρου καπνού το μεγάλο το μήγυμα πώς το παπόρι έφτασε, είναι μπρός στο λιμάνι κι ο καθένας μπορεί να το χαρή με τα μάτια του, να το εύφρανη ή καρδιά του . . . Το γλωσσίδι άκκουμπάει στα χείλια της καμπάνας, της λέει το μεγάλο το μυστικό και κεινη φρικιάζοντας από τη χαρά της, άνεβάσταγη, άφύγει να ξεπολυθούνε μέσα από τα στήθια της οι ήχοι που την πνίγανε τώρα πουφτασε ή στιγμή της μεγάλης γέννας . . . Άνάλογη συγκίνηση μόνο τη στιγμή που βλέπει το Δεσπότη να μπαίνε στη βάρκα για ταξίδι ή τη στιγμή που τον βλέπει να ξαναγυρίζε, νοί-

ώθει στα σπλάχνα της. Έτσι και τώρα δέν ξέρει πώς να την πη, πώς να την έ φανέρωση τη χαρά της, και δοκιμάζει σέ χιλίους τόνους να βρη την κατάλληλη έκφραση.

Βαρεία, μ' ένα τραχύ, γλήγορο, ρυθμικό γουργουρητό άκούγεται να κατεβαίνε ή άγκυρα, άνυπόμονη νάναπαυτη στο μαλακό βυθό της θάλασσας. Το κανόνι βροντάε άψηλά στέν κάδο και πίσω στην πρύμη του παποριού . . .

Όλοι άνοίγουνε τα μάτια τους, τεντώνουνε τους λαιμούς τους σά να γυρεύουνε έτσι να συντεμέψουνε την άπόσταση.

— Νάτος, βγαίνει, φωνάζει ένας.

Ένας κύριος φαίνεται να κατεβαίνε με προσοχή τη σκάλα και σά φτάνει στο τελευταίο σκαλοπάτι πηδάει γοργά μέσα στη βάρκα που τον περιμένει άποκάτω διπλωρωμένη. Η βάρκα άνασηκόνεται ενώ οι φωνές των κανονιών σμίγουνε με τις φωνές της καμπάνας σ' ένα θριαμβικόν ύμνο . . .

Οι βάρκες ζυγόνουνε στο μουράγιο, οι κουπάδες λάμνουνε γλήγορα, ρυθμικά . . . Η βάρκα πέφτει δίπλα στη μαρμαρένια σκάλα :

— Ζήτωωω . . .

Δέν είναι ή τυπική, ή συνθηματική λέξη, είναι μιá έκρηξη που κάνει έλκ τα στήθια να πάλλουνα, είναι το ξεγέλισμα της ψυχής που πνίγεται από ένθουσιασμό. Οι λίγοι άντίθετοι τρυπώνουνε στα μαγαζιά άχρσί, πράσινοι από το κακό τους . . .

Ό υποψήφιος όρθιος μέσα στη βάρκα με το καπέλο στο χέρι χαιρετάει, χαιρετάει . . .

— Τι όμορφος.

— Τι σδαρός.

Άλήθειε. Μέσα στη συγκίνηση που του γεννάει ή άφοσίωση, ή λατρεία του πλήθους, ο υποψήφιος, ο κύριος Δίντας, κατορθώνει να κρατά ήλη τη σδαρότητα της μορφής. Το γέλιο του είναι άγαθό, καταδειχτικό, ή έκφρασή του δείχνει τον άνθρωπο που δέχεται με μιá καλκκάγαθη συγκατάβαση το λιθάμι αυτό που του κείνε κάτω από τη μύτη οι συμπελίτες του. "Α! οι άγαθοί, οι άπλοϊκοί αυτοί άνθρωποι! Με πόση άφέλεια έξωτερικεύουνε τα αιστήματά τους!

— Άρχοντάνθρωπος άλήθειε. Κάλταξε τί μορφή!

— Μά και τί σόι! το συλλογιστηκες;

Ό υποψήφιος έτοιμάζεται να βγη ή βαρκάρης του δίνει το χέρι για να τον έ βοιθήση. Το πλήθος χωρίζεται στα δυό κάνοντας δρόμο για να περάση . . .

Βγαίνει. Το πλήθος ρήχεται πάνω του τονέ σφίγγουνε, του φιλούνε το χέρι, θέλουνε να τον άγγίξουνε για να βεβαιωθούνε πώς είναι κι αυτός ίδιος σαν κι αυτούς, με σάρκα και κόκκαλα . . .

Ζήτωωω . . . Ό άγέρας τρέμει. Η βουή πνιχτή, άνακατωμένη άπλώνεται πάνω στο πέλαγο. Τα παιδιά κρεμαστήκανε, κολλήσανε, γενήκανε ένα με το γλωσσίδι της καμπάνας και δέν έννοούνε να την άφήσουνε στιγμή νάνασάνη σά να θέλουνε να της άποσπάσουνε

και τον τελευταίο ήχο που κρύβεται στα σπλάχνα της, να τὴν ἐστραγγίσει . . .

Φτάνουνε κ' οἱ ἄλλες βάρκες. Φτάνει κ' ἡ βάρκα με τοὺς παπᾶδες . . . Τὰ μάτια δλουῶνε ρήχουνται μέσα σὲ αὐτὴ τὴ βάρκα, κολλᾶνε.

— Τὰ δῶρα, τὰ δῶρα, ψιθυρίζει μιὰ γυναικοῦλα με εὐλάβεια και σταυροκοπιέται.

Οἱ παπᾶδες πηδᾶνε ὄζω. Δυὸ ἀπὸ αὐτοὺς κρατᾶνε τὴν εἰκόνα. Εἶναι μιὰ μεγάλη εἰκόνα τῆς Παναγίας, ντυμένη στὸ μάλαμα.

Τὸ πλήθος σκύδει, σταυροκοπιέται, χυμάει νασπαστῆ τὴν εἰκόνα.

— Ὅλο μάλαμα! λέει ὁ γέρο Μανώλης με θαυμασμό.

— Θὰν τοῦ κοῦσισε χιλιάδες! ὑπολογίζει ὁ καπετὰ Λάζαρος.

— Ἄμ τι θαρρεῖς. Ἄρχοντάνθρωπος.

— Δὲ σοῦ λέω. Ἔχει κιόλας. Μεγαλεφραμπρικάντες βλέπεις ὁ πατέρας του κι' αὐτὸς μοναχοκλερονόμος.

— Ἀλήθεια! Πόσος κοσμάκης τρώει ψωμὶ ἀπὸ τὰ χέρια του στὴν Ἀθήνα.

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς κόβῃ μέρες και νὰ τοῦ τις χαρίξῃ

— Ἄμην. Γιὰ τὸ καλὸ τῆς φτώχειας.

Ἡ πομπὴ εἶναι ἔτοιμη νὰ ξεκινήσῃ. Μπροστὰ εἰ δυὸ παπᾶδες με τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ὄρθια ποὺ λαμποκοπάει καθὼς πέφτουνε πάνω τῆς οἱ ἀχτίνες τοῦ ἡλίου. Ἄλλος παπᾶς κρατᾶει στὸ χέρι του ὑψωμένο σὰ νάτανε ἡ στιγμή νὰ βγάλῃ τὰ Ἅγια, ἕνα ἀσημένιο δισκοπότηρο, ἐνῶ ἄλλος ἀγκουμπᾶει στὸ στήθος του ἕνα Ἄρτοφόρι, ἀπὸ πολυτίμο μέταλλο. Ἀκολουθεῖ ὁ ὑποψήφιος με τὸ καπέλλο στὸ χέρι ἐνῶ πίσω του σέρνεται σὲ μιὰν εὐρὰ ἀτέλειωτη τὸ πλήθος ὑποτακτικό, ὑπάκουο . . . Οἱ καμπάνες βεγγᾶνε κυροσμένες, σὰ νὰ βαρειοανασασκίνονε . . . Ὁ ἥλιος φλογίζει. Μιὰ κάλμα ἀπλόνεται στὴ θάλασσα ποὺ βυθίζει τὰ νερὰ σὲ ὕπνον ἀτάραχτο κ' εἰ σημαῖες κρεμιόνται πάλε πλαδαρές, δίχως πνοὴ στάψηλὰ κατάρτια, σὰ νεκρωμένες . . .

— Κοίταξε, ξεσκουφωτος περπαταει με ὄλον τὸν ἥλιο.

Ἡ πομπὴ προχωρεῖ ἀργά. Τὸ πλήθος ξεχειλίζει, πνίγεται . . . Οἱ παπᾶδες λαχανιάζουνε. Ὁ Ἰδρωτας κυλάει καυτερός στὰ κούτελά τους ξεχειλίζοντας κάτω ἀπὸ τὰ μαῦρα καμηλαύλια τους. Τὰ κατάρτια γέρνουνε εὐλαδικὰ σὰ νὰ θέλουνε νὰ χαιρετίσσουνε τὴ χάρη τῆς. Ἡ σάρκα ἰδρωμένη, ἀναμμένη μυρίζει και μόνο τὰ πολυχρώμα πετράδια κοιμοῦνται γαλήνια στὸν πάτο τῆς ἀκρογιαλᾶς ὅπου δὲ φτάνουνε οἱ σαῖτες τοῦ ἡλίου.

Νὰ ἡ ἐκκλησιὰ. Τὸ πλήθος ξεκόβει, τρέχει μέσα νὰ πιάσῃ θέση. Οἱ παπᾶδες ἀκουμπᾶνε τὴν εἰκόνα σ' ἕνα εἰκονοστάσι ντυμένο με κίτρινο κροκωτὸ μεταξωτὸ πανί, φορᾶνε τᾶμφια τους κι ἀρχίζει ἡ λειτουργία.

Ὁ ὑποψήφιος στέκεται δίπλα στὸ Δεσποτικὸ γελα-

στός, εὐτυχημένος. Ἡ ἐκκλησιὰ ἀντηχάει ἀπὸ τίς γλυκεῖες μελωδίες, ἡ εὐωδία τοῦ μωσκολιθάνου ἀνεδάινει ἀργὰ πρὸς τὸν Πνυτοκράτορα ποὺ με τὰ δάχτυλα ἐνωμένα βλογάει . . .

Τέλειωσε ἡ δεξολογία. Ὁ ὑποψήφιος θὰ καταλύσῃ στὸ σπῆτι τοῦ δήμρχου. Τὸ πλήθος σέρνεται ἀκούραστο ἀπὸ πίσω του. Τώρα διψάει νὰκούσῃ τὴ λαλιά του ἀφοῦ γνώρισε τὴν εὐλάβειά του.

— Λένε πὼς μιλάει κι ὁμορφα.

— Μὰ γίνεται κι ἄλλοιῶς. Ὅλες τίς χάρες τίς ἔχει.

Νὰ μᾶς ζήσῃ.

— Αὐτὸς θὰ μᾶς βγάλῃ ἀσπροπρόσωπους στὴ Βουλή.

Τὸ πλήθος ἀνάθει, κορόνει ἀκούγοντας τὸ λόγο. Μέλι στάζει ἀπὸ τὰ χεῖλια του. Καὶ τί ἐν εἶπε. Γιὰ ἔλα τοὺς μίλησε, ἔλα τοὺς τὰ ὑποσκέθηκε, αὐτὸς ποὺ τίποτις ἐν τοῦ γλύττωνε, ποὺ σὲ ἔλα τὰ ζητήματα βρισκότανε μέσα . . .

Τὸ βράδυ γλέντι τρικούδερο στὴν ταβέρνα τοῦ μπάριμα Λιά. Τὰ νταούλια κροτοῦνε, ρετινές καινε ὄζω ἀπὸ τὸ μαγαζὶ ποὺ τὰ παιδιὰ τίς πηδᾶνε πρόσχαρα. Οἱ γυναῖκες περνᾶνε ἀπὸ μακριὰ περιέργες γιὰ νὰ ἴδουνε. Ὁ κόσμος, εἰ φίλοι, μπαίνουνε, τρῶνε, και πίνουνε. Ὁ ὑποψήφιος παράγγειλε πὼς ἔλα τὰ ἔξοδα τῆς βραδείας εἶναι σὲ βάρος του . . . Πίνουνε, πίνουνε και τὸ βαρέλι κατεδαίνει γλήγορα πιθαμές. Μιὰ μεγάλη σημαία ὑψωμένη πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ταβέρνας πλαταγίζει θριαμβικὰ σὰ νὰ λέῃ κάτι κι αὐτὴ με τὴ γλώσσά τῆς . . .

2.

— Σαπιλα, σαπίλα, μουρμουρίζει ὁ Ἀλέξης, ὁ δάσκαλος, καθὼς γυρίζει στὸ σπῆτι του σκυφτός, σκαφτικός.

Τὰ λόγια τοῦ Λίντα, τοῦ ὑποψήφιου, βουίζουνε ἀκόμα σταυτιά του. Κάνοντας ὁ κύριος Λίντας τὴν προεκλογικὰ περιοδεῖα του πέρασε κι ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Ἀλέξη νὰ δῃ τοὺς συμπατριῶτές του, νὰ ψιρέψῃ κι ἀπὸ κει κανέναν ψίφο. Ἐπειτα ἡ φήμη του εἶχε ἀπλωθῇ σὲ ἔλα τὰ χωριὰ κι ἔλοι τώρα μιλοῦσε νὰ γιὰ τὰ δῶρα ποὺ προίκισε τὴν ἐκκλησιὰ τῆς πατρίδος του.

Στὸν καφενὲ τοῦ Σταθούλα μαζωχτήκανε ἔλοι οἱ φίλοι του νὰ τονὲ χαιρετίσουνε. Πῆγε κι ὁ Ἀλέξης σὰν τέλειωσε τὸ μάθημα. Τοὺς βρῆκε ἀπάνω στὴν κουβέντα γιὰ τὸν πόλεμο. Εἶτανε τὸ 97, λίγος καιρὸς ὕστερις ἀπὸ τὴν ὑποχώρηση. Ὁ Ἀλέξης μπῆκε δειλὰ στὸ μαγαζὶ, ἔδωσε τὸ χέρι στὸν ὑποψήφιο ποὺ τονὲ δέχτηκε μ' ἕνα γλυκὸ, καταδεχτικὸ χαμόγελο και τραβήχτηκε σὲ μιὰν ἄκρη. Ὁ κύριος Λίντας σ' ἕναν τόνο ἐπίσημο, σὲ μιὰ φρασσελογία σιδερωμένη, κατηγορηματικὰ, ποὺ ἐν ἀφήνει τέπο σὲ καμιὰν ἀντιλογίαν, εἶχε τὸ λόγο ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀφουγκραζόντανε τὰ λόγια ποὺ πέφτανε ἀπὸ τὸ στόμα του μὴν τολμώντας νὰ τονὲ διακόψουνε και κάποτε μόνο ἀνταμώνανε τίς ματιές

τους σὰ νὰ λέγανε «Τίλεγεσ αὐτό; τῶραζες αὐτό μὲ τὸ νοῦ σου;»

Ὁ κύριος Λίντας ἔλα τὰ ἤξερε, γιὰ ἔλα μιλοῦσε. Στὰ τελευταῖα τὸλμησε ὁ Ἀλέξης πού σὰ νὰ καθότανε στὰ κάρβουνα νὰ ρωτήσῃ κάτι.

— Γιατί ὑποχωρήσαμε κύριε Λίντα!

— Ἀλήθεια γιατί ὑποχωρήσαμε; ξαναεῖπανε ὄλοι.

Κείνος χαμογέλασε σὰ νὰ τοὺς λυπότανε πού δὲ νοιώθανε τίποτις.

— Ἄμ' αὐτὸ πειὰ δὲν εἶναι σήμερα μυστικό' ὑποχωρήσαμε διὰ βέβαια γιατί νικηθήκαμε μὰ γιατί ἔτσι τὸ θέλησε ἡ Εὐρώπη. Ἄς μᾶς ἀφήνανε κ' ἔβλεπε; Ὁ στρατὸς εἴτανε ἕτοιμος νὰ μπῆ στὴν Ἑλασσόνα. Μὰ ἄς θύονται οἱ αἴτιοι, εἶπε μισοκλείνοντας τὰ βλέφαρά του μ' ἕναν τρόπο σὰ νᾶλεγε «Αἱ καὶ νὰ ξέρατε κακομοίρηδες τί τρέχει στὴ μέση».

— Ἔτσι τὸ καταλαβαίνω τώρα· δὲ νικηθήκαμε, μᾶς εἶπανε νὰ ὑποχωρήσουμε κ' ὑποχωρήσαμε. Βέβαια· πὼς μπορούσαμε νὰ νικηθῶμε; εἶπε ὁ παπᾶς παίζοντας ἕνα χοντρὸ κίμπελδί στὰ δάχτυλά του.

Ἡ ἐξηγήσῃ τοῦ βουλευτῆ ἄρεσε σὲ ὄλους, γιατί ἱκανοποιούσε ὄλουων τὸ φιλότιμο. Κονεῖς δὲ σκέφτηκε νὰν τὸν ρωτήσῃ ἀπὸ πού πήρε τίς πληροφορίες του, ἂν ἔσα ἔλεγε τὰ πιστεῦσε κίβλας ὁ ἴδιος ἢ τῆλεγε γιατί εἴτανε ἀναπολιτευόμενος κ' ἤθελε νὰ χτυπήσῃ τὴν κυβέρνησῃ. Ὅλα κείνη τὴ στιγμὴ τοὺς φαινότανε πιθανά. Γιατί κὶ ὁ κύριος Λίντας ἤξερε τὴν τέχνη νὰ χρωματίζῃ τὰ λόγια του καὶ νὰ πείθῃ μ' ἕναν τρόπο πού δὲ σοῦ ἄφηνε δισταγμό. Καὶ τώρα μιλοῦσε μυστηριώδικα, ἀποκαλυπτικά σὰ νὰ ἤθελε τάχατες νὰ πῆ κάτι μὰ δὲν τῶλεγε, ἔκανε πὼς κατὰπινε τὰ λόγια του γιατί ἂ μιλοῦσε μπορούσε νὰ ἐκθέσῃ μεγάλα πρόσωπα καὶ δὲ σύφερνε στὸ κράτος.

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς μπορούσε σήμερα τὸ κράτος νᾶναι ἄλλο τόσο μὰ ἄς θύονται οἱ αἴτιοι, ξαναεἶπε μέσα σὲ μιὰ βαθεῖα σιγαλιά.

Κοιταχτήκανε ὄλοι. Ἡ κουβέντα του εἴτανε γιομάτη ὑποψίες. Δὲν τὸλμησε νὰ τὸ πῆ μὰ ἄφηνε νὰ φανῆ καθαρά ἡ ἰδέα του πὼς τὸ ἔθνος προδόθηκε σὲ ἔτι, εἶχε ἱερώτερο· ἢ ἰδέα τῆς προδοσίας περνοῦσε μέσα ἀπὸ ὄλες τίς φράσεις του, εἴτανε τὸ λαϊτιμοῖθο τῆς κουβέντας του.

— Μὰ αὐτὸ εἶναι τρομερό, εἶπε ὁ παπᾶς.

— Νὰ πλερώνουμε φόρους, νὰ δουλεύουμε κὶ αὐτοὶ νὰ γίνονται ὄργανα τῆς Εὐρώπης, εἶπε ὁ καφετζῆς.

Ὁ κύριος Λίντας σήκωσε τοὺς ὤμους του σὰ νὰν τοὺς ἔλεγε: «Τί νὰ σᾶς κάνω καὶ γώ' αὐτὴ εἶναι ἡ κατάσταση».

Ὁ μόνος πού δὲν ἔνοιξε τὸ στόμα του εἴτανε ὁ Ἀλέξης ὁ δάσκαλος. Ἄκουγε, ρουφούσε τὰ λόγια τοῦ ὑποψήφιου πού εἴτανε σὰ μιὰν ἀποκάλυψη.

Τριαντάρης ὁ Ἀλέξης, μὲ μιὰ φυσιογνωμία ἀδύνατη, ὠχρή, ζούσε στὸ χωριό, τὴν πατρίδα του, μὲ τὴν γριά μάννα του ἀπὸ τὸν καιρὸ πού τον ἐδιωρίσανε δά-

σκαλο. Δὲν πῆγε στὸν πόλεμο, σὰν ἀπαλλαγέντος πού εἴτανε μὰ τὸν πόλεμο τὸν παρκαλοῦθησε στίς στήλες τῶν ἐφημερίδων πού τίς ἔτρωγε κάθε φορὰ πούφτανε τὸ ταχυδρομείο. Εἴτανε μιὰ περιέργη ἀλήθεια φύση. Στὸ χωριὸ ζούσε μιὰ ζωὴ ξεχωριστή. Ὁ καφετζῆς δουλοσυγκεντρωνότανε ἐλῆ ἢ ζωὴ τοῦ χωριοῦ, δὲν τὸν γνῶρισε κὶ ὁ Σταθεύλας τῶχε παράπονο πού δὲ σύχαζε στὸ μαγαζὶ του· τὰ μικροζητήματα τοῦ χωριοῦ τοῦ προξενούσανε σιχασιά κὶ ἀντίς νὰ κἀνῃ παρέα μὲ τοὺς συχωριανούς του κουρκουσουρεύοντας τὸν ἕνανε καὶ τὸν ἄλλονε προτιμοῦσε τὴ μοναξιά, ἕνα μακρινὸ περίπατο. Ζούσε πού πολὺ μὲ τὸν ἐξυτὸ τοῦ μιὰ ζωὴ συγκεντρωμένη, ἐσωτερικιά. Μερικὴ τὸν ἔλεγε ζευζέκη, ἄλλοι ἔλεγε πὼς δὲν τοὺς καταδέχεται σὰν τόνε βλέπανε νὰ γυρίζῃ κατασκουισμένος ἀπὸ καμιὰ ἐκδρομὴ, εἴτανε κὶ ἄλλοι πού τὸν παίρνανε γιὰ σχολαστικό. Τί περιμένεις ἀπὸ ἕνα δάσκαλο. Ἐνας ὄρκοζότανε πὼς εἶναι τρελλός. Αὐτὸς τᾶξερε τί ἔλεγε γι αὐτόνε μὰ ἀδιαφοροῦσε· αὐτὸς τὸ κέφι του ἔκανε, δὲν μπορούσε νὰλλάξῃ τὸ χαραχτήρα του. Μὰ ἂ δὲν μπορούσε νὰ βρῆ ἀγάπη κ' ἐχτίμησῃ ἀνάμεσα στούς συχωριανούς του, ἄς εἶναι καλὰ τὰ παιδιὰ. Αὐτὰ τὸν λατρεύανε. Γιατί κὶ αὐτὸς δὲν τοὺς φερνότανε σὰ δάσκαλος ξυγός καὶ στρεβλομυτισσουλιασμένους. Τᾶγάποῦσε σὰν πατέρας, γελαστός πάντα καὶ γλυκομίλητος. Εἴτανε σὰ μιὰ μεγάλη φαμίλια, σὰν ἕνας πατέρας μὲ τὰ παιδιὰ του πού καρτερᾶνε μὲ λαχτάρια νὰ τὸν ἴδουνε. Κὶ ὁ Ἀλέξης δουλοῦε μὲ πάθος, στὴ δουλειὰ βρίσκοντας τὴ μεγαλύτερη ἀπόλαψή του πού δὲν μπορούσε νὰ τοῦ τῆνὲ δώσῃ οὔτε ὁ καφετζῆς οὔτε τὰ σαλιαρίσματα μὲ τοὺς συχωριανούς, οὔτε ἢ πρέφα οὔτε τὸ ρετινᾶτο. Ἡ δουλειὰ αὐτὴ τὸν ζωογονούσε χαρίζοντάς του τὴν περιφάνεια γιὰ τὸ ἔργο του. Μικρό, ταπεινὸ κατοφρευμένο τὸ ἔργο του μὰ καὶ πόσο μεγάλο γιὰ ὄσους καταλαβαίνουνε...

Ὁ κύριος Λίντας σηκώθηκε, ἔδωσε τὸ χέρι χωριστὰ στὸν καθένα κ' ἔφυγε μαζὶ μὲ τὸν κύρ Ἀναστάση τὸν ἄρχοντα, πού τούχε κείνο τὸ βράδου τραπέζι στὸ σπίτι του.

Ἀπομείνανε δι' ἄλλοι ξαναμασσώνοντας τὰ ὄσα τοὺς εἶπε ὁ Λίντας πού εἴτανε γι' αὐτούς σὰ μιὰν ἀποκάλυψη ἀπὸ τέττιο στόμα πού βγήκανε, Ὁ Ἀλέξης πού ἔνοιωθε τώρα βαρεῖα τὴν ἀτμοσφαῖρα τοῦ καφετζῆ τοῦς ἄφησε νὰ συζητᾶνε κὶ αὐτὸς πήρε τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι του.

Εἶχε νυχτώσει. Σκοτάδι. Μὰ ἤξερε καλὰ τοὺς δρόμους καὶ δὲν εἶχε φόβο νὰ γκρεμιστῇ ἀπὸ κανένανε βράχο. Σὰν ἔφτασε στὸ σπίτι βρήκε τὴ γριά μάννα του πού σκυμμένη στὸ τζάκι προσπαθοῦσε νανάψῃ τὴ φωτιὰ φουσώντας πάνω σὲ κάτι χοντρά κούτσουρα.

— Στραβώθηκα, φούσκωσα, δὲ θέλουνε νανάψουνε τὰναθεματισμένα, φώναξε μὲ τὰ μάτια κόκκινα ἀπὸ τὸν καπνὸ.

Ὁ Ἀλέξης καλησπείρεσε σιγαλά. Σὲ λίγο ἕνα λαμπάδιασμα τῆς φωτιᾶς μὲ τίς κληματόδεργες πούρρηξε

ή γριά πάνω στα κούτσουρα, έκανε να λάμψη ελη ή κάμαρα. Μιά γλυκάδα πετάχτηκε από τή φωτιά και γιόμισε ελη τήν κάμαρα. . .

Φάγανε τὸ φαί ζεσταμένο πάνω στὰ ξύλα. Ἐπειτα ὁ Ἀλέξης πήρε ἕνα βιβλίο και ξεπλώθηκε στὸ παραγώνι καθὼς ἔκανε κάθε βράδυ. Ἡ πύρα τῆς φωτιᾶς τοῦ χάιδευε τὰ μάγουλα. . . Διάβασε κάμποσο, ἔπειτα σήκωσε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ βιβλίο και τὰ κάρφωσε πάνω στὴ φωτιά. Παρακολούθησε μὲ βαθεῖα προσοχή τὴ φλόγα ποὺ παιχιδιζε σὲ μύρια σχήματα, τὴ στάχτη ποὺ ξεφλουδιζότανε ἀπὸ τὰ ξύλα, ἄκουσε τὸ σιγαλὸ τρίξιμο τῆς φωτιᾶς, χαρούμενης, κόκκινης, μέσα στοὺς μαυρισμένους ἀπὸ τὴν καπνιὰ τοίχους τοῦ τζακιοῦ. Ξανάφερε τὰ μάτια του στὸ βιβλίο μὰ κείνα μείνανε καρφωμένα στὴν ἴδια ἀράδα. Ὁ νοῦς του ταξίδευε. Συλλογιότανε τὰ λόγια ποὺ ἄκουσε, τὰ λόγια τάποκαλυπτικά ποὺ ἐρχόντανε νὰ ξηγήσουνε μιὰ μεγάλη ντροπή. Τὰ ξαναθυμότανε, τάβαζε ἕνα ἕνα στὴν ἀράδα, τὰ μελετοῦσε, ἔμπαινε στὸ βάθος τους και πάντα καταστάλαζε στὸ ἴδιο θλιβερὸ συμπέρασμα. Προδοθήκαμε, ντροπιαστήκαμε. Ἐνα δεξασμένο ὄνομα τὸ κυλίσουμε μὲ τὰ χέρια μας στὸ βούρκο. Δὲν ξέρει τί σκέφτονται εἰ ἄλλοι, μὰ αὐτὸς νοιώθει τὴ μουτζούρα στὰ μούτρα του, τὴ νοιώθει καθαρά, εἶναι βέδικιος πῶς ἂ φέρῃ τὸ χέρι του στὸ μάγουλό του, τὸ χέρι του θὰ μαυρίσῃ. . . Τὴ βραδεῖα πούρθε στὸ χωριὸ τὸ μῆνυμα τὸ ἀνυπὸντεχο τῆς ὑποχώρησης, ἔκλαψε ελη τὴ νύχτα ἄγρυπνος. Συλλογιόστικε τὸ στρατὸ πούρθευε ντροπιασμένος, σὺν κοπάδι ἀσύσταχο μπροστὰ στὸ λύκο ποὺ τὸ κυνηγοῦσε. Εἶδε ἀποπίσω τὰ γυναικόπαιδα νὰ κολουθοῦνε τὸ στρατὸ ζητώντας σὲ μιὰ τυφλὴ φυγὴ τὴ σωτηρία τους. Τὰ εἶδε ελα αὐτὰ ἀπὸ μακρηά, τάνοιωσε, ἄκουσε τὸ φοβερὸ τὸ ποδοβολητό, τὸ χτυποκάρδι· πούκανε τὰ στήθια νὰ φουσκόνουνε και ξέσπασε σ' ἕνα κλάμα, σ' ἕνα γυναικειο κλάμα ποὺ βέτταξε ελη τὴ νύχτα, γιατί δὲν εἶχε πῶς ἀλλοιώτικα νὰ ξεθυμάνῃ. Σκέφτηκε νὰ σηκωθῇ τὴν ἄλλη μέρα, νὰ ταφήσῃ, ελα, μάννα και σκολεῖδ στὴν τύχη τους και νὰ πάῃ κι αὐτὸς στὸν πόλεμο ἐθελοντῆς σὰ δὲν τὸν καλέσανε ὑποχρεωτικά. Τὸ σκέφτηκε τὴ νύχτα, τὸ ἀποφάσισε, μὰ δὲ βρῆκε τὴ δύναμη νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ. Σὰ φῶτισε ἦρθε ἡ ψυχρὴ σκέψη νὰ τοῦ ψυχράνῃ τὴν ἀπόφασή του. Ἀρκέστηκε νὰ κλάψῃ πάλε σὰ γυναίκα. Μὰ τώρα ποὺ ξέρει τί ἔτρεξε κείνη τὴ νύχτα, τώρα ποὺ ξέρει πῶς κι ἄλλοι τόσοι νὰ εἶμαστε, ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσουμε ὑποχρεωτικά γιὰ νὰ γίνῃ τὸ θέλημα τῆς Εὐρώπης; τώρα καταλαβαίνει τὸ ἄσκοπο τῆς θυσίας. Κακόμοιρο ἔθνος, κακόμοιρη Ἐλλάδα! . . .

— Σαπίλα, σαπίλα, ψιθυρίζουνε τὰ χεῖλια του.

Ἡ γριά ποὺ τοῦ πλέγει μιὰ χοντρή χειμωνιάτικη φανέλλα σηκώνει τὸ κεφαλι τῆς τυλιγμένο σ' ἕνα ἄσπρο τσεμπέρι και τὸν κοιτάζει. Γιὰ ποιὰ σαπίλα μιλάει;

— Τί ἔπαθες; ρωτᾷει σιγαλὰ εἰχως νὰ πάσῃ τὸ πλέξιμο ἐνῶ ἡ φλόγα τῆς φωτίζει τὸ ζαρωμένο πρόσωπο.

Κεῖνος δὲν ἀποκρίνεται βυθισμένος στὴ σκέψη του. Ρήχνει τὰ μάτια του στὸ βιβλίο, διαβάζει μιὰ σελίδα και πάλι τὸ κατεβάζει στὰ γόνατά του. Μιὰ ὑποψία τὸν κυριεύει ἄξαφνα. Τί λόγο ἔχει νὰναὶ δάσκαλος; Κάνει τίποτις; Δουλεῖ γιὰ καμιὰν ἰδέα ἢ παίρνει τζάμπα τὸ μιστὸ δίχως νὰ προσφέρῃ τίποτις κι αὐτὸς στὸ ἔθνος; Τὴν ἀπάντησή του τὴν ἔδωκε ἀπόψε ὁ κύριος Δίντας. Δὲν κάνει τίποτις, στὸν ἄμμο χτίζει· ε,τι θέλει ἡ Εὐρώπη θὰ γίνῃ, ε,τι θέλουμε μεῖς. Ἡ ἀπάντησή αὐτὴ ἄπλόνει ἕνα μαυρο σύννεφο στὴν ψυχὴ του. Ἀλήθεια. Γιατί νὰ σπάσῃ τὸ στήθος του γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ψυχὴς μιὰ ποὺ εἰ ψυχὴς αὐτὲς δὲν εἶναι λεύτερες νὰ δημιουργήσουνε τὸ μέλλο τους; Νά. Τόση δουλειὰ τόσα χρόνια, καταστάλαξε σὲ μιὰν ὑποχώρηση. Ὅ,τι χτίζανε μὲ ὑπομονή, μὲ ἔρωτα, κατέθηκε τὸ ποτάμι μιὰ νύχτα και τὸ πήρε. Τί ἐμποδίζει νὰ ξαναγίνῃ και στὸ μέλλο τὸ ἴδιο; Κι ἂν εἶναι ἔτσι, γιατί νὰ χύνῃ ἀδικα τὸν ἔρωτά του, γιατί νὰ σπάσῃ τὸ στήθος του, γιατί νὰ παίρνῃ λεφτὰ ἀπὸ τὸ δημόσιο ποῦναι τὸ ἴδιο σὰ νὰν τὰ κλέβῃ; Ἐπὶ τέλους καλύτερα τὰ παιδιὰ νὰ μὴν ξερουνε τίποτις. Γιατί νὰ τοὺς ἀνείξῃ τὰ μάτια, γιατί νὰ τοὺς γιομίσῃ τὴν ψυχὴ μὲ ἐλπίδες, μιὰ ποὺ εἶναι γραμμένο εἰ ἐλπίδες τους νὰ σήσουνε και νὰ μαραθοῦνε; . . .

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Στὸ δάσο τῶν πευκῶν ὅσο ἀνεβαίνω
θαρωῶ τὴν Πλάση ἐλεύθερη, μονάχη
σ' ἕναν παλμὸν αἰθέριο ἀλαφρωμένο
νὰ τραγουδεῖ. Πέρα και ποὺ εἶναι οἱ βράχοι
γυμνοί, πάει τὸ κοτάδι ἀποσταμένο
μ' ἀνάγια κουδουνίσματα. Σὰ νᾶχει
στόματα μύρια ἀπὸ μακριὰ φερωμένο
τὸ μῆιστερέλι ἐγύθηκε στὴ ροχὴ.
Δῶ πάνου κελαιδίσματα και ἀγέρια
και βρύσες και κοπάδια ἂν δὲ σπαίνουν
τὰ βράδια, τὶς αὐγές, τὰ μεσημέρια,
βουβὸς πλανιέται ὀλόγιτρα και μόνος
σὺν ἦσκιος μὲς στὰ δέντρα ποὺ τὸν σταίνου
και σιγοκλαίει ὁ ἀνθρώπινος ὁ πόνος.

ΣΤΕΦ. ΜΟΡΦΗΣ.

— Μὲ τὸ ἀρχίγισμα τοῦ καινούριου ρομάντζου τοῦ Παρορίτη στὴ μορφὴ τοῦ «Νουμά» ἔγινε κάπια ἀνωμαλία. Ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο φύλλο τὰ πράματα θὰ ξαναρθοῦνε στὴ θέση τους.

— Ἡ γνώμη μας, ἡ ταπεινὴ πάντα, εἶνε πῶς ὁ κ. Μαλακάσης δὲ θὰ ζημιονότανε ἂν εἶχε τὸ ὕψος λιγότερο θυμωμένο στὴν ἀνταπάντησή του. Ὁ κ. Παλαμάς δὲ θύμωσε· συζήτησε. Και μπορούσε, θαρροῦμε, νὰ τονὲ μιμηθεῖ κι ὁ κ. Μαλακάσης σ' αὐτό.